

Fokusområder og god praksis for klassifikation af kunder i kreditinstitutter efter kreditrisiko

Klassifikation af kunder er et centralt og væsentligt element i kreditinstitutternes løbende drift og risikostyring. Finanstilsynet har gennemført en undersøgelse, som viser, at der blandt de undersøgte institutter er stor forskel på de anvendte værktøjer, processer, kontroller samt på governancen relateret til klassifikation.

Gennem de senere år er klassifikation af kunder ud fra kreditrisiko blevet en integreret del af drift og risikostyring i de danske kreditinstitutter. Dette er en positiv udvikling, men undersøgelsen viser, at der fortsat er et forbedringspotentiale i forhold til den konkrete implementering.

Klassifikationen er systematiseret ved hjælp af værktøjer i form af skabeloner og modeller samt tilhørende forretningsgange, der understøtter processerne. Klassifikation af kunderne har samtidig fået en voksende betydning for institutternes kredit- og bevillingshåndtering, overblikket over udviklingen i påtagne kreditrisici samt rapporteringen.

En løbende korrekt klassifikation af kunderne har desuden betydning for institutternes opgørelse af det tilstrækkelige kapitalgrundlag, nedskrivninger og fastsættelsen af kravet til nedskrivningsegne passiver.

Det er derfor vigtigt, at klassifikationsværktøjerne er præcise, og at anvendelsen er stringent, så klassifikationen af kunderne er korrekt og løbende opdateres i takt med, at ny information tilgår.

Det er ligeledes væsentligt for porteføljeoverblikket, at der gennemføres en kontrol af, at klassifikationen sker rettidigt og korrekt.

Desuden er det vigtigt, at governancen for udvikling, drift, validering og rekalkibrering af klassifikationsmodeller er på plads og har et passende højt niveau afstemt efter det enkelte instituts størrelse og kompleksitet.

Endelig er det væsentligt, at institutterne er i stand til at foretage en korrekt indberetning af kundernes bonitet til Finanstilsynet i henhold til regnskabsindberetningsvejledningens bilag 71, idet indberetningen udgør en vigtig del af overvågningen af udviklingen i det finansielle system.

Kreditinstitutterne skal naturligvis overholde lovkrav om klassifikation og den tilhørende governance som et væsentligt bolværk mod, at institutterne påtager sig utilsigtede risici. Vurderingen af klassifikation og governancen omkring denne er derfor naturlige fokusområder i Finanstilsynets inspektionsvirksomhed og en del af Finanstilsynets strategi for tilsyn.

Finanstilsynet indledte i efteråret og vinteren 2018/19 første fase af undersøgelsen om klassifikation med at udsende et spørgeskema til 18 pengeinstitutter fordelt på gruppe 1, 2 og 3. På baggrund af besvarelserne besluttede Finanstilsynet at gennemføre en nærmere undersøgelse af området. I første kvartal 2020 blev anden fase af undersøgelsen gennemført i seks institutter udvalgt blandt de oprindelige 18. De seks institutter modtager individuelle skriftlige tilbagemeldinger med Finanstilsynets observationer. Undersøgelsen har ikke omfattet IRB-godkendte institutter.

Observationer fra de to undersøgelser har sammen med observationer fra inspektioner og gældende lovgivning givet anledning til at beskrive og fremhæve Finanstilsynets fokusområder og eksempler på god praksis på områder relateret til klassifikationen af kunder identificeret ved undersøgelserne.

De fremhævede eksempler på god praksis er et udtryk for, hvordan god praksis på det pågældende område aktuelt er efter Finanstilsynets observationer og vurderinger. God praksis udvikler sig over tid, og de fremhævede eksempler vil derfor ikke i al fremtid nødvendigvis være tilstrækkelig til at leve op til lovgivningen eller god praksis.

Den til enhver tid gældende regulering skal overholdes med iagttagelse af principperne om proportionalitet, hvor dette er relevant. Hvad der vil være tilstrækkeligt til at leve op til lovens regler på det enkelte område, afhænger af instituttets forretningsmodel, risikoprofil, størrelse mv.

1. Ledelsesbekendtgørelsens² væsentlige bestemmelser angående klassifikation

Ledelsesbekendtgørelsen fastslår i bilag 1, nr. 3, at instituttets kreditpolitik skal indeholde principper for klassifikation af kunder ud fra den skønnede kreditrisiko.

¹ Vejledning til regnskabsindberetning for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.

² Bekendtgørelse om ledelse og styring af pengeinstitutter m.fl.

I bilag 1, nr. 20, følger det videre, at et pengeinstitut skal have forretningsgange, som fastlægger principper for den løbende overvågning af eksponeringer og kreditrisici i øvrigt. Forretningsgangene skal sikre, at virksomheden på kunde- og porteføljeniveau har et opdateret overblik over udviklingen i virksomhedens påtagne kreditrisici. I forhold til klassifikation vil en betryggende overvågning af virksomhedens kreditrisici almindeligvis som minimum omfatte en korrekt løbende klassifikation ud fra den skønnede kreditrisiko, jf. bilag1, nr. 23, herunder en test én gang årligt af, om virksomheden er i stand til at risikoklassificere kunderne korrekt.

Af ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 23, fremgår det, at der skal være forretningsgange, som fastlægger principperne for risikoklassifikation, og at forretningsgangene skal sikre, at kunderne klassificeres korrekt.

For institutter, der ikke er omfattet af en tilladelse til at anvende IRB, er der i nr. 23 desuden fastsat minimumskrav til forretningsgangene for både de institutter, der ikke anvender modeller, og for dem der anvender modeller til klassifikation af kunder. Yderligere er der krav om retningslinjer, der sikrer, at klassifikationen ikke giver et for positivt billede af risikoen, samt retningslinjer, der sikrer, at løbende kontroller og regelmæssige tests af klassifikationen er grundige og veldokumenterede.

I ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 28, bestemmes det jf. § 20, at der skal etableres uafhængige interne kontroller af alle væsentlige aktiviteter på kreditområdet, og at der skal være forretningsgange herfor. Det fremgår også, at der som minimum skal foretages en regelmæssig kontrol af, at risikoklassifikationen af kunderne er opdateret, og at kunderne er klassificeret korrekt.

Ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 25, litra e, fastslår yderligere, at den risikoansvarlige skal overvåge, at der sker en rettidig og korrekt klassifikation af virksomhedens eksponeringer, herunder en test minimum en gang årligt af, om virksomheden er i stand til at risikoklassificere kunderne korrekt.

2. Klassifikationsprocessen

Finanstilsynets undersøgelse viser, at klassifikationsprocessen grundlæggende foregår ens i institutterne. Der indhentes dokumentation med udgangspunkt i de krav, det enkelte institut har opstillet i sine forretningsgange, hvorefter den nødvendige information registreres. På baggrund heraf fastsættes en klassifikation ved hjælp af det anvendte værktøj, som udgøres af en skabelon eller model.

Ingen af de undersøgte institutter gennemfører kontrol af indhentet dokumentation og indlagte data forud for gennemførelsen af klassifikationen ud over den egenkontrol, som den udøvende medarbejder foretog.

Bevillingsbeføjelserne er generelt fastsat med udgangspunkt i kundens klassifikation og størrelsen af den samlede eksponering. Medarbejderen, der har gennemført klassifikationen, kan derfor ofte også bevilge og effektuere en ny eksponering til kunden. Dette betyder, at der oftest ikke er foretaget kontrol af klassifikationen af andre medarbejdere forud for bevilling og effektivering af nye eksponeringer.

Bevillingsbeføjelsernes struktur medfører, at en del større bevillinger skal foretages på et højere niveau end der, hvor klassifikationen gennemføres.

I de undersøgte institutter er der generelt instruks om, at den, der foretager bevilling, skal forholde sig til, hvorvidt klassifikationen vurderes at være retvisende. De undersøgte institutter havde alene i begrænset omfang opstillet anvisninger på eller arbejdsbeskrivelser for, hvilke krav der var til gennemførelsen af denne vurdering.

Ved bevilling af andres indstillinger i første forsvarslinje skal institutterne sikre sig en ensartet vurdering af, om klassifikationen er retvisende. Det enkelte institut skal derfor have forretningsgange og arbejdsbeskrivelser med krav og metode til de handlinger og vurderinger, instituttet ønsker gennemført for at sikre dette.

Dette er med til at sikre, at klassifikationen er gennemført korrekt og er retvisende, ligesom det skaber større sikkerhed for, at der ikke foretages bevilling af eksponeringer på et fejlbehæftet grundlag, der medfører en større risiko end ønsket i instituttet.

I flere af de undersøgte institutter er der påvist forholdsvist høje fejlprocenter i de stikprøvekontroller af klassifikation, der gennemføres efter bevilling og effektivering af eksponeringer.

Når institutterne ikke gennemfører kontrol af dokumentation og anvendte data forud for fastsættelsen af klassifikationen eller umiddelbart efter gennemførelsen af klassifikationen, stilles der naturligt store krav til den kontrol, der skal ske på bagkant heraf. Der henvises desuden til nedenstående afsnit 3 Kontrol af klassifikation.

3. Kontrol af klassifikation

Klassifikation er et væsentligt element i institutternes drift og risikostyring, og det er væsentligt, at klassifikationen er korrekt og retvisende.

De undersøgte institutter gennemfører alle stikprøvekontrol af gennemførte klassifikationer. Finanstilsynet observerede ved undersøgelsen store forskelle på omfanget af stikprøver, hvordan de udtages, hvordan kontrollen gennemføres og dokumenteres, hvordan de anvendes og rapporteres, samt

hvor i organisationen kontrollen udføres. Der er desuden forskel på, hvor specifikke og operationelle forretningsgangene og arbejdsbeskrivelserne for kontrollen er.

Stikprøvekontrollen skal sikre, at instituttets klassifikationer af kunderne er opdaterede, og at kunderne er klassificeret korrekt og retvisende i forhold til den klassifikationsmodel, som det enkelte institut anvender. Kontrollen skal foretages af en part, der er uafhængig af den gennemførende og bevilgende funktion. Dette følger af de almindelige principper for interessekonflikter og funktionsadskillelse i ledelsesbekendtgørelsens § 11 samt ledelsesbekendtgørelsens § 20 om kontroller og ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 28, om uafhængig intern kontrol af risikoklassifikation.

Undersøgelsen viser, at stikprøvekontrollen af klassifikationer i de større institutter gennemføres af særlige funktioner, der enten er placeret som en gruppe i kreditafdelingen eller er placeret i en uafhængig funktion f.eks. som en del af risikostyringsfunktionen i anden forsvarslinje. I de mindre institutter sker kontrollen i kreditafdelingen, og der er således ikke etableret en tilsvarende funktionsadskillelse. Kontrollen kan således være placeret i såvel første som anden forsvarslinje, hvor det er afgørende, at instituttet kan skabe den nødvendige uafhængighed.

Institutterne kan gennemføre stikprøvekontrollerne som et led i andre kontroller forudsat, at kontrollen planlægges, udføres og rapporteres på tilsvarende måde, som hvis den var foretaget som en isoleret arbejdshandling, der kun omfattede kontrol af klassifikation.

Hvor instituttets størrelse og organisering betyder, at der ikke kan skabes den nødvendige uafhængighed i stikprøvekontrollen, medfører dette, at der stilles krav om kompensierende foranstaltninger, ligesom der stilles større krav til den kontrol, den risikoansvarlige skal gennemføre i henhold til ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 25.

De undersøgte institutter har etableret forretningsgange for stikprøvekontroller af klassifikation. I de fleste af forretningsgangene er der taget stilling til omfanget af stikprøver, og efter hvilke overordnede kriterier disse udtages. Kriterierne er i de fleste tilfælde rettet dels mod segmenter dels mod størrelse og risiko.

Det er god praksis, at institutterne i deres forretningsgange har taget stilling til udvælgelseskriterierne og størrelsen af de stikprøver, der skal kontrolleres. Institutterne skal i udvælgelsen også sikre, at resultaterne af kontrollen giver et statistisk tilstrækkeligt sikkert resultat for instituttets evne til at klassificere korrekt på tværs af porteføljer. Dette indebærer, at stikprøvekontrollen skal favne bredt, og sikre, at alle former for størrelser og typer af eksponeringer er omfattet uanset den sikkerhedsmæssige afdækning, fastsatte klassifikation

eller niveauet for bevilling. Undersøgelsen viser, at der i flere institutter gennemføres stikprøvekontroller på mellem 5 og 10 procent af de i den givne periode gennemførte klassifikationer. Med gennemførte klassifikationer menes både klassifikation af nye kunder og fornyet klassifikation af bestående kunder. Omfanget af stikprøver kan afpasses i forhold til den observerede fejlprocent. Institutter med få fejlklassifikationer kan klare sig med mindre stikprøver, mens institutter med flere fejl bør forøge omfanget af stikprøverne med henblik på at forøge sikkerheden af kontrollerne.

Undersøgelsen viser desuden, at forretningsgangene kun i mindre omfang gav de nødvendige anvisninger på, hvordan stikprøvekontrollen forventes gennemført og dokumenteret, ligesom der kun i enkelte institutter var egentlige arbejdsbeskrivelser, der beskrev og styrede disse ting.

Der skal foreligge forretningsgange og arbejdsbeskrivelser, som fastsætter specifikke og operationelle krav til, hvordan og efter hvilken målestok kontroller af klassifikation gennemføres. Dette indebærer, at arbejdsbeskrivelsen skal have et niveau, der sikrer en standardiseret kontrol, så selve kontrollen og resultatet af denne er uafhængig af den person, der gennemfører kontrollen. Dette fordrer bl.a. kontrol af omfanget og kvaliteten af den dokumentation som klassifikationen er baseret på, samt manuelt beregnede og indtastede data. Der bør desuden være klart definerede krav til, hvordan kontrollen af den enkelte klassifikation dokumenteres.

Undersøgelsen viser desuden, at blot ét af de undersøgte institutter reelt havde taget stilling til, hvilken kvalitet risikoklassifikationen skulle have. Det er vigtigt, at institutterne i politikker og forretningsgangene tager stilling til specifikke og operationelle mål for kvaliteten af den samlede risikoklassificering, herunder at der opstilles toleranceværdier for omfanget af mangler og fejlklassifikationer. Dette vil medføre, at der ikke opstår tvivl om, hvornår der er behov for at gennemføre tiltag med henblik på at sikre den ønskede kvalitet. Samtidig bør det være fastlagt, hvem der har ansvaret for at igangsætte aktiviteter til opretning af eventuelle fejl og mangler.

Yderligere viser undersøgelsen, at flere institutter helt eller delvist havde forretningsgange for, hvordan og til hvem resultaterne af stikprøvekontrollen rapporteres. Dette omfattede såvel tilbagemeldingen til driftsorganisationen som rapporteringen opad i organisationen.

God praksis vil således omfatte, at der er opstillet operationelle rutiner for, hvordan og til hvem resultaterne af stikprøvekontrollen rapporteres. Dette gælder for såvel tilbagemeldingen til driftsorganisationen som for rapporteringen opad i organisationen. Samtidig bør det være fastlagt, hvordan og af hvem eventuelle mangler og fejl udbedres.

4. **Klassifikationsmodeller**

Undersøgelsen viser, at der blandt institutterne var væsentlige forskelle på hvilke værktøjer og modeller, der anvendes som grundlag for klassifikationen af kunder.

Nogle institutter tager udgangspunkt i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, hvor der klassificeres i henhold til de kriterier, som institutterne skal anvende som grundlag for indberetning af klassifikation til Finanstilsynet.

Andre institutter har egenudviklede værktøjer eller anvender værktøjer udbudt af den datacentral, som instituttet er tilknyttet, hvor der er indlagt regler, der medfører, at de som udgangspunkt er kompatible med regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7.

Desuden er der institutter i undersøgelsen, der har udviklet egne ikke-IRB-godkendte ratingmodeller, der tager udgangspunkt i data, f.eks. nøgletal og adfærd, og som ikke umiddelbart kan mappes ind i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7.

Der er metodefrihed i forhold til, hvilket værktøj eller model institutterne anvender til at gennemføre klassifikationen af deres kunder, forudsat bestemmelserne i ledelsesbekendtgørelsen overholdes.

Alle institutter skal, uanset hvilket værktøj eller model, der anvendes, løbende sikre, at der indberettes korrekt kundebonitet til Finanstilsynet i henhold til regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7.

For institutter, der anvender klassifikationsmodeller, der ikke tager udgangspunkt i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, kan dette ske ved minimum årligt at gennemføre en validering og om nødvendigt foretage en recalibrering af oversættelsen fra instituttets model til modellen i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7.

Alle fravigelser fra retningslinjerne i bilag 7 bør drøftes med Finanstilsynet, inden instituttet indberetter klassifikation af kunder.

5. **Klassifikationsfrekvens og sikring heraf**

De undersøgte institutter gennemførte alle klassifikation af nye kunder forud for bevilling og effektivering af eksponeringer. Dokumentationen, der skal indhentes og anvendes ved klassifikationen, ligger grundlæggende på samme niveau i institutterne. Det er endvidere naturligt, at omfanget, dybden og kvaliteten af den ønskede dokumentation forøges med kundernes størrelse og kompleksitet.

For erhvervskunder gennemførte institutterne som udgangspunkt altid ny klassifikation minimum en gang årligt bl.a. med baggrund i det aflagte regnskab. Desuden gennemførte institutterne ny klassifikation i forbindelse med hændelser af negativ karakter, som f.eks. negativ information i form af periodebalancer eller perioderegnskaber med væsentlige negative afvigelser, større eller gentagne overtræk, meddelelse om rekonstruktion eller konkurs.

Det er god praksis at gennemføre årlig klassifikation af erhvervskunder med baggrund i bl.a. det aflagte regnskab. Desuden viser undersøgelsen, at det er god praksis, at institutterne for erhvervskunder tager stilling til, hvilke oplysninger, der ønskes opsamlet og registreret på den enkelte kunde, hvilken betydning oplysningerne har eller kan have for kundens klassifikation og behovet for at gennemføre fornyet klassifikation, herunder behovet for at indhente et fornyet grundlag for gennemførelse af ny klassifikation.

Der er endvidere generel konsensus blandt de undersøgte institutter om, at der for at gennemføre en ny klassifikation på erhvervskunder, som resulterer i en bedre bonitet, skal foreligge et nyt aflagt regnskab eller andet nyt og relevant revideret materiale. Dette er ligeledes et eksempel på god og forsigtig praksis.

For privatkunder viser undersøgelsen, at der er store forskelle på, hvor ofte der sker fornyet klassifikation af eksisterende kunder, såfremt kunden overholder indgåede aftaler, og der ikke modtages og registreres negative signaler relateret til kundens økonomi.

Kravet om fornyet klassifikation bliver generelt udløst af hændelser som kundens ansøgning om nye eller væsentlige ændringer af bestående eksponeringer eller af, at der registreres information, som indikerer væsentlig negativ ændring af boniteten, f.eks. skilsmisse, sygdom, arbejdsløshed, overtræk, ændring af kontoadfærd eller RKI-registrering.

Undersøgelsen viser også, at et par af de undersøgte institutter, der ikke har egen ratingmodel, har opstillet regler for, hvornår der skal gennemføres fornyet klassifikation af privatkunder. Et institut havde en frekvens for fornyet klassifikation af privatkunder med klassifikation mellem 2b og 3 på 3-5 år og for dårligere klassifikation årligt. Et andet institut havde en frekvens for fornyet klassifikation af privatkunder med en eksponering større end 250.000 kr. og klassifikation mellem 2b og 3 på 2 år, og for dårligere klassifikation med eksponeringer større end 100.000 kr. årligt.

Det er udtryk for god praksis, når institutterne for privatkunder tager stilling til, hvilke oplysninger, der ønskes opsamlet og registreret på den enkelte kunde, hvilken betydning oplysningerne har for kundens klassifikation eller behovet for at indhente et fornyet grundlag for gennemførelse af ny klassifikation, samt for hvor ofte, der generelt ønskes gennemført ny klassifikation af kunderne.

Et enkelt af de undersøgte institutter har et system, hvor frister for fornyet klassifikation indtastes. Systemet anvendes dels til advisering af den, der skal gennemføre fornyet klassifikation, dels til at kontrollere, at klassifikationen er gennemført. Der er flere af de øvrige undersøgte institutter, der på tilsvarende måde registrerer genforhandlingsdato på erhvervskunder, og anvender denne som advisering af og kontrol på, at der gennemføres fornyet klassifikation efter bestemmelserne.

Undersøgelsen viser således, at det er god praksis, at der etableres systemer, der sikrer, at der sker advisering, når en eksisterende klassifikation nærmer sig tidspunktet, hvor der skal gennemføres ny klassifikation, ligesom der sker kontrol af, at den nye klassifikation gennemføres.

Informationer om kunderne, både private og erhvervskunder, der indikerer negativ ændring af boniteten, tilgår ifølge undersøgelsen ofte medarbejdere i institutterne i form af information, der ikke automatisk registreres i institutternes systemer. Institutterne er således afhængige af, at disse informationer opsamles og registreres for at sikre, at der reageres rettidigt og korrekt herpå. Institutterne i undersøgelsen har i forskelligt omfang og på forskellig måde etableret instruks om, at oplysningerne skal registreres, og der i henhold til institutternes forretningsgange og processer skal reageres herpå.

Flere institutter har endvidere automatisk opsamling af kundernes adfærd på forskellige områder via systemopsætninger eller adfærdsmodeller. Det kan være simple oplysninger som f.eks. RKI-registrering samt overtræk og restancer. Der arbejdes endvidere i flere institutter med opsamling af information om kontoadfærd og flow på konti med henblik på at afdække eventuelle faresignaler relateret til den enkelte kundes økonomi. Der kan her f.eks. være tale om ændringer i cash flow og likviditet til rådighed, herunder faldende eller udeblivende indtægter, øget forbrug, øget gældsætning mv.

Dette giver disse institutter en mulighed for at generere oversigter over kunder, der skal gennemgås for, om der er sket en forværring i boniteten, og om der skal gennemføres fornyet klassifikation.

Det er således god praksis, at institutterne har klare instrukser om forpligtelsen til at registre informationer af betydning for kundens klassifikation, og at der er etableret processer, der sikrer, at der reageres med fornyet klassifikation, når ny information indikerer, at den eksisterende klassifikation for en kunde ikke længere er retvisende.

Flere institutter anvender adfærdsmodeller til klassifikation af kunder. Adfærdsmodellerne anvendes på forskellig vis. Der er eksempel på, at kunder efter 6 måneder overgik fra en ansøgningsmodel baseret på nøgletal til en

adfærdsmodel baseret på kundens faktiske adfærd. Endvidere er der eksempler på, at adfærdsmodeller bruges som fall back, hvilket medfører, at kunder, der ikke har fået fornyet klassifikation i en foruddefineret periode, overføres til klassifikation efter en adfærdsmodel.

Institutterne skal være opmærksomme på, om kundernes skifte fra en model til en anden medfører, at klassifikationen forbedres, herunder om dette har betydning for stadiendplacering og nedskrivning. Der er derfor krav om, at institutterne løbende validerer adfærdsmodellerne og overvåger udviklingen i klassifikation og stadiendplacering på de kunder, der skifter model, med henblik på at sikre korrekt indplacering og nedskrivning på disse.

6. Anvendelsen af klassifikation i kreditinstitutter

Institutterne har i en årrække gennemført klassifikation af kunderne, og klassifikation fylder generelt en del i institutternes drift, styring og rapportering.

Principperne for klassifikation fastlægges i kreditpolitikken i henhold til ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 20.

Nogle af de undersøgte institutter anvender klassifikation som et naturligt element i kreditpolitikken til f.eks. at definere, hvilken bonitet nye kunder som minimum bør have, og hvordan instituttets udlånsportefølje som helhed eller på udlånsområder ønskes fordelt på klassifikation. Det er således god praksis at anvende klassifikation som mål og afgrænsning i kreditpolitikken, og det medvirker til at styre udlånet i institutterne.

Institutterne anvender alle klassifikation i den løbende interne rapportering, men der er forskelle mellem institutterne på, hvor meget klassifikation fylder i rapporteringen. Nogle institutter har fastlagt rapporteringsomfanget og frekvensen direkte i kreditpolitikken. Her sker rapporteringen typisk kvartalvist og viser udviklingen i klassifikation, og hvor der er tale om krav til minimumsklassifikation på nye kunder, også omfanget af afvigelser herfra. Institutterne anvender også klassifikation til at identificere de eksponeringer, der er blevet svage eller nødlidende, og som derfor gives ekstra opmærksomhed i eksponeringsopfølgningen og i rapporteringen til ledelsen.

De fleste institutter udarbejder som minimum årligt analyser af udviklingen i klassifikation med henblik på at afdække vandring mellem klassifikationsklasserne og udviklingen i udlånsporteføljernes klassifikation.

Flere institutter udarbejder også rapporter og analyser af udviklingen i klassifikation på område- eller afdelingsniveau, samt enkelte helt ned på kundeansvarsniveau. Disse rapporter bliver anvendt i forbindelse med den centrale overvågning og rapportering af udlånsudviklingen og til opfølgning nedad i organisationen med henblik på at tilpasse og styre udviklingen i udlånsporteføljen.

Endelig anvender flere af de undersøgte institutter klassifikation som element i den eksterne rapportering i årsrapporten og/eller i risikoreporten.

Undersøgelsen viser, at institutterne løbende gennemfører analyser af og rapporterer på målene for og udviklingen i klassifikation, og at dette sker både opad til ledelsesniveauerne og nedad til de operative udlånsenheder med henblik på at sikre opmærksomhed om mål og udvikling og med henblik på at foretage nødvendige korrektioner.

Undersøgelsen viser også, at det er hensigtsmæssigt, at analyser og rapporter blandt andet omfatter vandring mellem klassifikationer, så det er muligt at observere og vurdere bevægelser i brancher og porteføljer, herunder at afdække årsagerne hertil samt efter behov ændre eller tilpasse mål og strategi.

I alle de undersøgte institutter udgør klassifikation sammen med eksponeringsstørrelse væsentlige elementer i fastsættelsen af institutternes bevillingshierarki og tildelingen af bevillingsbeføjelser, så beføjelserne modsvarer medarbejdernes kompetencer samt instituttets strategi og risikoprofil, hvilket også svarer til god praksis på området.

7. Governance omkring klassifikationsmodeller

De fleste institutter i undersøgelsen har valgt at placere ejerskabet af klassifikationsværktøjer samt tilhørende processer i kreditorganisationen i første forsvarslinje. Ejerskabet omfatter generelt ansvaret for værktøjerne, herunder udvikling, implementering, drift, anvendelse og vedligeholdelse.

Behovet for en større funktionsadskillelse øges i takt med, at klassifikationsværktøjerne udvikles fra at ligge tæt op ad regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, til at blive egentlige modeller med flere variable, herunder at modellerne anvendes til beregning af sandsynlighed for misligholdelse (probability of default eller PD). Ejerskabet af modellerne forankres ofte fortsat hos brugeren i første forsvarslinje, mens f.eks. udvikling og vedligeholdelse typisk placeres i en uafhængig funktion f.eks. en funktion i anden forsvarslinje under den risikoansvarlige i en separat enhed, der er adskilt fra valideringsenheden.

Hvor værktøjerne er udviklet i regi af en datacentral, er udvikling, drift og vedligeholdelse i det væsentlige outsourcet til datacentralen som leverandør. Dette stiller krav til institutterne i forhold til at løfte bestemmelserne i henhold til outsourcingbekendtgørelsen³, herunder til overvågning og kontrol af de outsourcete opgaver samt dokumentationen heraf.

³ Bekendtgørelse om outsourcing for kreditinstitutter m.v.

Kontrol af klassifikation og test af klassifikationsværktøjer og modeller, herunder egentlig validering, skal placeres i funktioner i organisationen, der er uafhængige af ejere og udviklere af værktøjer og modeller, så betryggende funktionsadskillelse opnås, og interessekonflikter forebygges, jf. § 11 i ledelsesbekendtgørelsen. Kontroller og test af værktøjer og modeller kan placeres i funktioner i såvel første som anden forsvarslinje afhængig af instituttets størrelse og organisering. Placering af ansvaret i første forsvarslinje fritager ikke den risikoansvarlige for de kontroller og tests, der fremgår af ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 25, litra e.

For at sikre, at institutterne lever op til kravene i ledelsesbekendtgørelsen, skal det i instrukser eller forretningsgange være besluttet, hvordan ansvars- og kontrolstrukturen er fastlagt i det enkelte institut. Politikker og forretningsgange bør endvidere fastlægge, hvor, hvordan og hvor ofte kontroller og test gennemføres, herunder hvordan de dokumenteres og rapporteres.

8. Backtest, validering og recalibrering af klassifikationsmodeller

Behovet for at backteste, foretage validering og gennemføre recalibrering af klassifikationsmodellerne er knyttet til, hvordan det enkelte instituts værktøjer eller modeller for klassifikation er udformet.

Institutter, der klassificerer kunder i værktøjer eller modeller, der alene anvender regnskabsvejledningens bilag 7 som grundlag for tildeling af klassifikation, har alene behov for at gennemføre kontrol af, at klassifikationen gennemføres rettidigt og korrekt i forhold til bilag 7, jf. ovenfor under punkt 3 Kontrol af klassifikation.

I takt med opbygningen af værktøjer og modeller til klassifikation, der indeholder flere eller andre faktorer end dem, der fremgår af regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, vil behovet for at definere og gennemføre backtests samt validerings- og kalibreringsrutiner indtræde med henblik på at sikre, at værktøjer og modeller måler korrekt og giver et retvisende billede af kundernes bonitet.

Undersøgelsen viser, at det i de institutter, der har klassifikationsmodeller, der ikke tager direkte udgangspunkt i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, er god praksis minimum årligt at gennemføre ekspertvurderinger, hvor kreditkyndige foretager en bonitetsmæssig rangordning af en stikprøve af kunder med henblik på at teste denne rangordning op mod den anvendte models rangordning.

Det er dog Finanstilsynets vurdering, at i de institutter, der har klassifikationsmodeller, som ikke tager direkte udgangspunkt i regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, kan en udvidet backtest erstatte den periodevise ekspertvurdering. Dette forudsætter dog, at den

udvidede backtest som minimum giver samme sikkerhed som en stikprøvekontrol for den anvendte models rangordning.

Desuden viser undersøgelsen, at det generelt er god praksis periodisk og minimum årligt at udarbejde analyser af vandringen mellem bonitets- eller ratingklasser, herunder hvor store andele af de forskellige bonitets- eller ratingklasser, der registreres som værende faldet til lavere og laveste bonitets- eller ratingniveau f.eks. OIK/default.

Med modellernes kompleksitet og udbredelse af anvendelsen til f.eks. fastlæggelse af sandsynlighed for misligholdelse samt beregning af stadielplacering og nedskrivning i stadie 1 og 2 øges behovet for backtest og validering markant, og der skal som minimum årligt gennemføres egentlig validering og efter behov recalibrering af modellerne.

Institutterne bør udarbejde forretningsgange for, hvordan og hvornår de forskellige tests og handlinger gennemføres, dokumenteres og rapporteres, herunder hvornår der som minimum er behov for at gennemføre recalibrering.

Det er samtidig vigtigt, at dokumentationer og rapporteringer fra tests og valideringer indeholder tydelige konklusioner, ligesom der altid bør være konkrete tidsfrister og klart placerede ansvar for opfølgning herpå.

Institutterne skal også i forbindelse med backtest og validering være opmærksomme på nødvendigheden af funktionsadskillelse og uafhængighed mellem valideringsfunktionen og øvrige funktioner, jf. ovenfor i afsnit 7 Governance omkring klassifikationsmodeller.

I forhold til god praksis for backtest og validering af klassifikationsmodeller samt god governance på området henvises endvidere til f.eks. Finanstilsynets offentliggjorte notater på området Vejledning om validering og Vejledning om underestimering samt European Banking Authoritys guidelines og tekniske standarder for området⁴.

9. Procyklialitet i klassifikationen

En del af undersøgelsen havde til formål at undersøge, i hvilket omfang de anvendte klassifikationsmodeller er procykliske, og i hvilket omfang institutterne var bevidste om dette, og hvorvidt dette gav anledning til drøftelser, forholdsregler eller lignende.

Med procyklialitet forstås i denne forbindelse, at en klassifikation er positivt påvirket af opadgående konjunktur, f.eks. fordi kundernes indkomst, aktiver og dermed formue bliver positivt påvirket af konjunktoren. Dette kan medføre, at konjunkturfølsomme kunder og kundeporteføljer, f.eks. kunder i segmentet

⁴ F.eks. følgende guidelines og tekniske standarder: EBA/GL/2017/16 og EBA/RTS/2016/03

ejendomme, kort før en nedadgående konjunktur indtræder, vil fremvise en bonitet, der reelt ser bedre ud end den er, når konjunktoren vender.

Grundlæggende viser undersøgelsen, at de anvendte modeller er procykliske. Samtidig viser undersøgelsen også, at kun få af institutterne inddrager procyklialiteten aktivt i organisationen og ledelsens drøftelser om udviklingen i udlånsporteføljerne og den fremadrettede styring af udlånet.

Det er god praksis at inddrage klassifikationsværktøjernes indbyggede procyklialitet i den løbende drift og risikorapportering, så der sikres opmærksomhed på området f.eks. i forhold til betydningen i konjunkturfølsomme brancher. Det er desuden hensigtsmæssigt, at institutternes ledelser inddrager procyklialiteten som en del af drøftelserne om portefølgers bonitet og den fremadrettede styring og strategi.

10. Risikostyringsfunktionens rolle i forhold til klassifikation

Undersøgelsen viser, at et par af institutterne har valgt at placere ejerskabet af klassifikationsværktøjer og -modeller i anden forsvarslinje under den risikoansvarlige.

I institutter, hvor de anvendte klassifikationsværktøjer og -modeller i indhold og funktion svarer til regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, vurderer Finanstilsynet som udgangspunkt, at dette kan være foreneligt med kravene til den risikoansvarliges opgaver og uafhængighed.

Hvis et instituts klassifikationsværktøjer og -modeller indeholder andre elementer og/eller anvendes til andet end klassifikation i henhold til regnskabsindberetningsvejledningens bilag 7, kan det i små og mellemstore institutter, hvor risikostyringsfunktionen er modelejer og har begrænset størrelse og ressourcer, være vanskeligt at opretholde den nødvendige funktionsadskillelse, der sikrer tilstrækkelig uafhængighed mellem at være ejer af modellerne, at skulle gennemføre backtest og validering af modellerne og at udføre den risikoansvarliges forpligtigelse til at kontrollere ratingen, jf. ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 25, litra e.

Når tilstrækkelig funktionsadskillelse og uafhængighed ikke kan opretholdes forsvarligt i risikostyringsfunktionen, vil det ikke være foreneligt med den risikoansvarliges opgaver, at denne udøver modelejerskab og samtidig gennemfører test samt validering af klassifikationsværktøjer og -modeller.

Ejerskab af værktøjer og modeller i den risikoansvarliges organisation kan være foreneligt med den risikoansvarliges formelle opgaver som risikoansvarlig og kravet om uafhængighed. Dette kræver, at den risikoansvarlige leder en organisation med flere funktionsområder, der muliggør placering af ansvaret for test og validering i en særskilt enhed, der er uafhængig af den eller de enheder, der udøver modelejerskab og

gennemfører recalibrering, samt den enhed, der udøver uafhængig kontrol. Dette vil endvidere typisk kræve, at den risikoansvarlige organisatorisk er placeret med direkte reference til direktionen. Desuden vil det kræve, at instituttet er særligt opmærksom på efterlevelse af ledelsesbekendtgørelsens § 11 om interessekonflikter og funktionsadskillelse.

Undersøgelsen viser, at den risikoansvarlige i et par af de undersøgte institutter ikke eller kun i begrænset omfang havde gennemført egne kontroller af klassifikationsværktøjerne og de gennemførte klassifikationer, herunder af om klassifikationen var gennemført rettidigt.

Finanstilsynet gør derfor opmærksom på, at den risikoansvarlige ikke kan løfte de stillede krav i ledelsesbekendtgørelsens bilag 1, nr. 25 og 26, i forhold til klassifikation og klassifikationsmodeller ved udelukkende at forlade sig på gennemførte kontroller og test foretaget i første forsvarslinje. Den risikoansvarlige er således i et vist omfang forpligtet til at gennemføre kontrol af de gennemførte kontroller og tests samt udføre egne kontroller og tests.

Også på dette område er det væsentligt, at der er udarbejdet forretningsgange og arbejdsbeskrivelser, der fastlægger og sikrer, at nødvendige og ønskede kontroller foretages, og at kontrollerne gennemføres efter besluttede standarder og dokumenteres tilstrækkeligt.

11. Intern revisions rolle i forhold til klassifikation

En mindre del af undersøgelsen omfattede intern revisions rolle og arbejde i forhold til klassifikation.

Undersøgelsen viser, at intern revisions rolle og arbejde i forbindelse med klassifikation, herunder i forhold til forretningsgange, kontroller, tests, interessekonflikter og funktionsadskillelse, var af varierende omfang og dybde.

I de institutter, hvor intern revision løfter revisionsopgaven relateret til klassifikation bedst, foreligger der en plan for revisionens arbejde. Denne plan kan strække sig ud over det enkelte år, og specificere, hvilke opgaver der prioriteres gennemført. Opgaverne omfatter både kontroller af de forretningsgange, der er relateret til klassifikation, og de efterfølgende interne kontroller, som institutterne foretager af de gennemførte klassifikationer. Desuden gennemfører intern revision selvstændige stikprøvekontroller af gennemførte klassifikationer med henblik på at sikre, at den foretagne klassifikation af kunder er korrekt.

Den af intern revision udførte revision skal i henhold til revisionsbekendtgørelsen⁵ omfatte alle væsentlige og risikofyldte områder i virksomheden. Finanstilsynet ønsker i denne forbindelse at fremhæve, at intern revision i henhold til revisionsbekendtgørelsen i årsprotokollatet skal konkludere, hvorvidt virksomhedens risikostyring, compliancefunktion, forretningsgange og interne kontroller på alle væsentlige og risikofyldte områder er tilrettelagt og fungerer på betryggende vis.

Desuden skal intern revision i henhold til revisionsbekendtgørelsens bilag 4, punkt 2.2, vurdere, hvorvidt kontrolsystemet er tilrettelagt og fungerer på betryggende vis, samt vurdere etablerede forretningsgange og teste væsentlige kontroller.

Yderligere fremgår det af bilag 4, punkt 2.2, at intern revision ikke alene kan basere sig på arbejdet udført af risikostyrings- og compliancefunktionen eller andre kontrolfunktioner, idet disse funktioner ikke har den samme uafhængighed af organisationen, som intern revision har. Funktionerne er en del af virksomhedens interne kontrolsystem og skal vurderes og testes af intern revision.

Klassifikation af kunderne har væsentlig betydning for institutternes kredit- og bevillingshåndtering, overblikket over udviklingen i påtagne kreditrisici samt rapporteringen. Klassifikation er derfor en væsentlig og risikofyldt proces i kreditinstitutter, og dermed en af de processer, der tillige med de værktøjer og modeller, institutterne anvender i forbindelse med klassifikation, skal omfattes af den revision, der udføres af den interne revision i forbindelse med revisionen af institutterne. Intern revision bør desuden opnå revisionsmæssig overbevisning om, at forretningsgangen og de væsentligste interne kontroller i klassifikationsprocessen i instituttet er tilrettelagt og fungerer på betryggende vis.

⁵ Bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder m.v. samt finansielle koncerner